

หลักสูตรการทอผ้าสไบ (กุญทำตุม)

จำนวน 40 ชั่วโมง

ความเป็นมา

ผ้าทอเป็นสื่อสัญลักษณ์ของคนในแต่ละชุมชน แสดงถึงเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และความแตกต่างทางวัฒนธรรม ผ้าทอยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่แก่จนถึงตาย และมีบทบาทสำคัญทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การทอผ้าเริ่มจากการสาน มนุษย์เริ่มสานต้นหญ้าอ่อนเพื่อใช้ใส่วัสดุสิ่งของ และต่อมากลายเป็นเสื่อและตะกร้า และพัฒนามาเป็นวิธีการทอตันพีชเพื่อเป็นเส้นที่ยาวและทำให้เหนียวขึ้น สามารถรับน้ำหนักได้มากขึ้น จนกระทั่งมีการคิดค้นวัสดุการทอจากพืชมาเป็นเส้นใย เช่น ฝ้ายรู้จักวิธีการทออย่างง่าย คือการนำฝ้ายมาผูกกับหินเป็นเส้นยืน และใช้เส้นพุ่งเข้าไปเวลาทอในอดีตเด็กผู้หญิงทุกคนจะถูกฝึกหัดให้รู้จักการทอผ้า และเย็บปัก ถักร้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผ้าทอยังคงมีบทบาททางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากบทบาททางการค้า ยังมีการใช้ผ้าในประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ดังนั้น การสืบทอดความคิด ความเชื่อแบบแผนทางสังคม จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ และพัฒนาศักยภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต เพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาเป็นอาชีพและรายได้ของคนชุมชน การทอผ้าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่สืบทอดกันมา นอกจากคุณค่าทางศิลปะแล้วยังเป็นการแสดงถึงแบบแผนความเป็นอยู่ในสังคม กระบวนการทอผ้าไหม ผ้าสไบ(กุญทำตุม)เป็นผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายกวยชาวกวย กวย โภย เยอ อพยพเข้าประเทศไทย ครั้งใหญ่ในสมัยปลายอยุธยา (พ.ศ. 2245 - 2326) ชาวกวยมีถิ่นเดิมอยู่บริเวณตอนเหนือของเมืองกำแพงเพชร ประเทศกัมพูชา ชาวกวย เคยเป็นรัฐอิสระ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 เคยส่งทูตมาค้าขายกับอยุธยา และเคยช่วยกษัตริย์เขมรปราบขบถ ต่อมาเขมรได้ใช้อำนาจทางทหารปราบชาวกวย และผนวกอาณาจักรเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเขมร ชาวกวยชอบการอพยพ เพื่อแสวงหาที่ดินอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูก ชาวกวยอพยพขึ้นเหนือเข้าสู่เมืองอัตตะปือ-แสนแป จำปาศักดิ์ และสาละวัน ทางตอนใต้ของลาวและอพยพข้ามลำน้ำโขงเข้าสู่ภาคอีสาน ทางด้าน แ่งสะพือ อำเภอโขงเจียม หลังจากนั้นลูกหลานชาวกวยแยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือนในหลายจังหวัดปัจจุบันพบชาวกวยในจังหวัดบุรีรัมย์ อุบลราชธานี นครราชสีมา มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สุพรรณบุรี และในอำเภอกำตุมจังหวัดสุรินทร์ผ้าสไบ(กุญทำตุม) ถือเป็นลายเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์(กวย) ผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดสุรินทร์ด้วยเช่นกันการผลิตผ้าไหมที่สร้างลวดลายขึ้นมาจากกระบวนการมัดย้อมเส้นไหมให้เกิดสีสันและลวดลายต่างๆ ก่อน แล้วนำมาทอเป็นผืนผ้า

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอกำตุมได้ทำการสำรวจชุมชนและได้ข้อสรุปว่าคนในชุมชนมีความต้องการที่จะสืบทอดการทอผ้าสไบ(กุญทำตุม) ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นให้คงไว้ และต้องการสืบทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และสร้างอาชีพให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน อีกทั้ง “ผ้าสไบ(กุญทำตุม)” เป็นลายเอกลักษณ์ของลายผ้าสไบชาวกวยอำเภอกำตุม จังหวัดสุรินทร์ จึงได้จัดทำหลักสูตร “การทอผ้าสไบ(กุญทำตุม)” ขึ้นเพื่อเป็นช่องทางในการประกอบอาชีพ และอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าสไบ(กุญทำตุม)ให้คงอยู่ต่อไป

หลักการของหลักสูตร

1. เป็นหลักสูตรที่เน้นการบูรณาการให้สอดคล้องกับศักยภาพด้านต่างๆ
- 5 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ตามลักษณะภูมิอากาศ ศักยภาพภูมิประเทศและทำเลที่ตั้งของแต่ละประเทศ ศักยภาพของศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่และศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละพื้นที่
2. มุ่งพัฒนาคนไทยให้ได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพและการมีงานทำอย่างมีคุณภาพทั่วถึงและเท่าเทียมกัน สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคง
3. ส่งเสริมให้มีความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย
4. เน้นการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปประกอบอาชีพให้เกิดรายได้

จุดมุ่งหมาย

เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงได้ฝึกทักษะในการทอผ้าสไบ(กวยท่าตูม)เพื่อให้มีรายได้ และรักษาภูมิปัญญาไว้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มผู้ขาดโอกาสผู้พลาดโอกาส และกลุ่มไม่มีเงินไข

ระยะเวลา

ระยะเวลาเรียนทั้งหมด	40	ชั่วโมง
- ภาคทฤษฎี จำนวน	13	ชั่วโมง
- ภาคปฏิบัติ จำนวน	27	ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตร

เรื่องที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการทอผ้าสไบ(กวยท่าตูม) จำนวน 2 ชั่วโมง

- 1.1 ประวัติความเป็นมาของการทอผ้าสไบ(กวยท่าตูม)
- 1.2 กระบวนการและรูปแบบการทอผ้าสไบ(กวยท่าตูม)
- 1.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการประกอบอาชีพการทอผ้าสไบ(กวยท่าตูม)

เรื่องที่ 2 การเตรียมวัตถุดิบและส่วนประกอบ จำนวน 2 ชั่วโมง

- 2.1 ขั้นตอนในการเตรียมเส้นไหมสำหรับการทอผ้าสไบ(กวยท่าตูม)
- 2.2 การเลือกเส้นไหม
- 2.3 วัตถุดิบและส่วนประกอบสำหรับการทอผ้าสไบ(กวยท่าตูม)

- เรื่องที่ 3 การเตรียมโครงหมี่ เพื่อมัดสาย/ยกดอกและการให้สีบนลวดลาย จำนวน 4 ชั่วโมง**
- 3.1 การเตรียมเส้นพุ่ง
 - 3.2 การคั้นหมี่
 - 3.3 การนำหัวหมี่มาใส่ในโครงหมี่
 - 3.4 การคำนวณเส้นไหมต่อหัวหมี่
- เรื่องที่ 4. การฉลุกระดาษลายมัดหมี่ จำนวน 4 ชั่วโมง**
- 4.1 ขั้นตอนในการเลือกสายที่จะนำมาเป็นแบบในการมัดหมี่
 - 4.2 ตั้งค่าน้ำกระดาษเท่าผ้าที่จะทอจริง
 - 4.3 การเจาะกระดาษมาตัดส่วนที่เป็นลายออก
- เรื่องที่ 5 การมัด จำนวน 24 ชั่วโมง**
- 5.1 จุดประสงค์ของการมัด
 - 5.2 วัสดุและอุปกรณ์
 - 5.3 วิธี/ขั้นตอนการมัด
 - 5.4 ข้อควรระวังในการมัด
- เรื่องที่ 6 การทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 1 ชั่วโมง**
- 6.1 .ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน
 - 6.2 ประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน
 - 6.3 หลักการทำบัญชีครัวเรือน
- เรื่องที่ 7การจัดการและการตลาด จำนวน 3 ชั่วโมง**
- 7.1 การคำนวณวัสดุที่ใช้
 - 7.2 การหาแหล่งวัสดุและราคา
 - 7.3 การคิดค่าแรงงาน
- วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้**
1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร/ภูมิปัญญา
 2. การศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้
 3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้
 4. ฝึกปฏิบัติจริง
- สื่อการเรียนรู้**
1. เอกสาร/ใบความรู้
 2. ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้
 3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เช่น VCD , DVD ,อินเทอร์เน็ต
 4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 5.อุปกรณ์การมัดหมี่

การวัดและประเมินผล

1. การประเมินความรู้ภาคทฤษฎีระหว่างเรียนและจบหลักสูตร
2. การประเมินผลงานระหว่างเรียนจากการปฏิบัติ ได้ผลงานที่มีคุณภาพสามารถสร้างรายได้ และจบหลักสูตร
3. ตรวจสอบชิ้นงาน

การจบหลักสูตร

1. มีเวลาเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
2. มีผลการประเมินตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60
3. มีผลงานที่มีคุณภาพ

เอกสารหลักฐานการศึกษา

หลักฐานการประเมินผล

รายละเอียดโครงสร้างหลักสูตรทอผ้าสไบ (กุยก์ทำตุ้ม)

เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	ชั่วโมง	
				ทฤษฎี	ปฏิบัติ
1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการทอผ้าสไบ(กุยก์ทำตุ้ม)	๑. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ และอธิบายประวัติความเป็นมาในการทอผ้าสไบ (กุยก์ทำตุ้ม) ได้	๑. ประวัติความเป็นมาของการทอผ้าสไบ(กุยก์ทำตุ้ม) ๒. กระบวนการและรูปแบบการทอผ้าสไบ(กุยก์ทำตุ้ม) ๓. ความสำคัญและประโยชน์ของการประกอบอาชีพการทอผ้าสไบ(กุยก์ทำตุ้ม)	1. ให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากใบความรู้ 2. ผู้เรียนและวิทยากรสรุปความรู้ที่ได้รับร่วมกัน	2 ชั่วโมง	-
2. การเตรียมวัตถุดิบและส่วนประกอบ	๑. เพื่อให้ผู้เรียนทราบขั้นตอนของการเตรียมเส้นไหมเบื้องต้นสำหรับการทอผ้าสไบ(กุยก์ทำตุ้ม)ได้ ๒. เพื่อให้ผู้เรียน สามารถเลือกเส้นไหมให้เหมาะสมกับการทอผ้าสไบ(กุยก์ทำตุ้ม) ๓. เพื่อให้ผู้เรียนทราบส่วนประกอบและวัตถุดิบที่ใช้สำหรับการทอผ้าสไบ (กุยก์ทำตุ้ม)ได้	๑. ขั้นตอนในการเตรียมเส้นไหมสำหรับการทอผ้าสไบ(กุยก์ทำตุ้ม) ๒. การเลือกเส้นไหม ๓. วัตถุดิบและส่วนประกอบสำหรับการทอผ้าสไบ(กุยก์ทำตุ้ม)	๑. วิทยากรบรรยาย 2. ผู้เรียนและวิทยากรสรุปความรู้ที่ได้รับร่วมกัน	2 ชั่วโมง	-
3. การเตรียมโครงหมี่เพื่อมัดลาย/ยกดอก	1. เพื่อให้เข้าใจในการเตรียมโครงหมี่เพื่อมัดลาย/ยกดอก	1.การเตรียมเส้นพุ่ง 2.การคันหมี่ 3.การนำหัวหมี่มาใส่ในโครงหมี่ 4.การคำนวณเส้นไหมต่อหัวหมี่	๑. วิทยากรบรรยาย/สาธิตและให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ	1 ชั่วโมง	3 ชั่วโมง
4. การฉลุกระดาษลายมัดหมี่	๑. เพื่อให้ผู้เรียนทราบขั้นตอนของการฉลุกระดาษลายมัดหมี่	๑. ขั้นตอนในการเลือกลายที่จะนำมาเป็นแบบในการมัดหมี่ 2. ตั้งค่าน้ำกระดาษเท่าผ้าที่จะทอจริง 3. การเจาะกระดาษมาตัดส่วนที่เป็นลายออก	๑. วิทยากรบรรยาย/สาธิตและให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ	1	3

รายละเอียดโครงสร้างหลักสูตรการทอผ้าสไบ (กุยก้าตาม) (ต่อ)

เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	ชั่วโมง	
				ทฤษฎี	ปฏิบัติ
5. การมัด	<p>๑. เพื่อให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์ของการมัดได้</p> <p>๒. เพื่อให้ผู้เรียนทราบวิธีการ/ขั้นตอนการมัดได้</p>	<p>1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการทอผ้าไหม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประวัติความเป็นมาวัฒนธรรมผ้าไหม - กระบวนการและรูปแบบการทอผ้าพื้นเมือง - ความสำคัญและประโยชน์ของการประกอบอาชีพการทอผ้า พื้นเมือง <p>2 การเตรียมวัตถุดิบและส่วนประกอบ – ขั้นตอนในการเตรียมไหมสำหรับการทอ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเลือกเส้นไหม - วัตถุดิบและส่วนประกอบ <p>3 การฟอกไหม</p> <ul style="list-style-type: none"> - วัตถุประสงค์ของการฟอกไหม - วัสดุและอุปกรณ์ของการฟอกด้าย - ขั้นตอนการฟอก - ข้อควรระวังในการฟอกด้าย <p>4 การรวักไหม</p> <ul style="list-style-type: none"> - จุดประสงค์ของการรวักไหม - วัสดุและอุปกรณ์ - วิธีการรวักไหม - ข้อควรระวังในการรวักไหม 	<p>๑. วิทยากรบรรยาย/สาธิตและให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ</p>	3 ชั่วโมง	21 ชั่วโมง

รายละเอียดโครงสร้างหลักสูตรการทอผ้าสไบ (กุญทำตุม) (ต่อ)

เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	ชั่วโมง	
				ทฤษฎี	ปฏิบัติ
		5 การเตรียมเส้นไหม - ขั้นตอนการเตรียมเส้นไหม - การออกแบบลวดลาย 6 การคั่นไหม - จุดประสงค์ของการคั่น - วัสดุและอุปกรณ์ - วิธีการคั่น 7 การออกแบบลายและการย้อมสี - วัสดุอุปกรณ์ - วิธีการมัดลาย/ขั้นตอน/การย้อมสี - ข้อควรระวังในการมัดลายและการย้อมสี - การตรวจสอบความถูกต้องของลวดลาย 8 การปั่นหลอดเส้นไหม จุดประสงค์ของการเส้นด้าย - วัสดุและอุปกรณ์ - วิธี/ขั้นตอนการปั่นหลอด - ข้อควรระวังในการปั่นหลอด 9 การม้วน - จุดประสงค์ของการม้วน - วัสดุและอุปกรณ์			-

รายละเอียดโครงสร้างหลักสูตรการทอผ้าสไบ (กุยก์ทำตุม) (ต่อ)

เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	ชั่วโมง	
				ทฤษฎี	ปฏิบัติ
		<ul style="list-style-type: none"> - วิธีการการม้วน - ข้อควรระวังในการการม้วน <p>10 การเก็บตะกอ</p> <ul style="list-style-type: none"> - จุดประสงค์ของการเก็บตะกอ - วัสดุและอุปกรณ์ - วิธี/ขั้นตอนการเก็บตะกอ - ข้อควรระวังในการเก็บตะกอ <p>11 การทอผ้าไหม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขั้นตอนการทอผ้าพื้นเมือง - การเตรียมกี่ - การนำหลอดพุ่งใส่กระสวย - การเหยียบตะกรอ - การพุ่งกระสวย - การจัดลวดลายและแต่งริมขอบผ้า - การกระแทกฟืม - การชิงหน้าผ้าให้ตั้ง - การต่อเส้นด้าย - การปรับและปล่อยเส้นด้าย <p>12 รูปแบบการขายเป็นผ้าแบบ ต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทอผ้าขาม้า - การทอผ้าถุง - การทอผ้ารูปแบบต่าง ๆ 			

รายละเอียดโครงสร้างหลักสูตรการทอผ้าสไบ (กุยก์ทำตุ้ม) (ต่อ)

เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	ชั่วโมง	
				ทฤษฎี	ปฏิบัติ
6. การทำบัญชีครัวเรือน	1.สามารถจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายได้	1.ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน 2.ประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน 3.หลักการทำบัญชีครัวเรือน	วิทยากรบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการทำบัญชีครัวเรือน ในหัวข้อต่อไปนี้ 1.ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน 2.ประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน 3.หลักการทำบัญชีครัวเรือน 4.จุดบันทึกผลการเรียนรู้	1	-
7.การจัดการและการตลาด	1.สามารถคำนวณวัสดุแหล่งวัสดุและราคาการคิดค่าแรงงานได้	1. การจัดการและการตลาด 1.1 การคำนวณวัสดุที่ใช้ 1.2 การหาแหล่งวัสดุและราคา 1.3 การคิดค่าแรงงาน	วิทยากรการบรรยายให้ความรู้เรื่อง 1.การคำนวณวัสดุที่ใช้ 2.การหาแหล่งวัสดุและราคา 3.การคิดค่าแรงงาน	3	-
		รวมจำนวนชั่วโมง		13	27

ลงชื่อ.....ผู้เสนอหลักสูตร
(.....)
วิทยากรผู้สอน

ลงชื่อ.....ผู้ตรวจหลักสูตร
(นางสาววิภาวดี จันทร์เจริญ)
ครู ตรีช.

ลงชื่อ.....ผู้เห็นชอบหลักสูตร
(นางสาวอัญชลี มีอิ่ง)
ครูชำนาญการ

ลงชื่อ.....ผู้อนุมัติหลักสูตร
(นายมนูญ คุณพรม)

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขวาสินรินทร์
ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอท่าตูม
รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอท่าตูม